

Halina Zwiercan

The effect of music education on the development of student's personality traits and prosocial behavior

Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość 14, 153-164

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Halina Zwiercan*

Wpływ kształcenia muzycznego na rozwój właściwości osobowościowych i zachowań prospołecznych ucznia

Wprowadzenie

Artykuł ma na celu ukazanie roli kształcenia muzycznego poprzez wychowanie i rozwój właściwości osobowościowych ucznia. Dokonano tego poprzez scharakteryzowanie indywidualnej nauki gry na instrumencie, nakreślenie znaczenia muzykowania zespołowego oraz zajęć grupowych prowadzonych z wykorzystaniem piłek edukacyjnych.

Postępowaniem badawczym w opracowaniu przedłożonej problematyki są badania jakościowe, spośród których zastosowano studium przypadku. Przeprowadzono również badania w działaniu. Zrealizowano je metodą obserwacji uczestniczącej, a także jako studium sytuacji wspólnie doświadczanej przez autorkę badań i badane dzieci. Zebrane dane zostały przeanalizowane w artykule.

Coraz więcej wyników badań sugeruje, że dzieci otrzymujące kształcenie muzyczne stają się sprawniejsze intelektualnie od tych, których pozbawiono takiej edukacji¹. Badania dowodzą, że doskonali ono umiejętność rozumowania i zdolności werbalne dzieci.

Szczególne znaczenie ma gra na instrumencie. Ta czynność wymaga bowiem od uczącego się precyzyjnego myślenia, wyobraźni oraz sprawności manualnej. Ćwiczenie gry na instrumencie [...] rozwija ponadto umiejętność skupiania

* Mgr sztuki Halina Zwiercan, Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu, Wrocław

¹ W. A. Sacher, *Pedagogika muzyki. Teoretyczne podstawy powszechnego kształcenia muzycznego*, Kraków 2012, s. 208.

uwagi oraz dyscyplinuje w czasie procesy umysłowe. Muzyczna aktywność ruchowa dziecka rozwija koordynację ruchowo-przestrzenną. [...] Pedagodzy i terapeuci muzyczni [...] sugerują możliwości kształtowania osobowości zarówno poprzez słuchanie, jak uprawianie muzyki².

Charakterystyka indywidualnego kształcenia muzycznego w rozwoju wybranych cech osobowościowych ucznia

Coraz częściej edukację instrumentalną rozpoczynają dzieci w wieku przedszkolnym. Ich nauka realizowana jest w myśl podstawy programowej wychowania przedszkolnego precyzującej cele zalecane do realizacji w procesie dydaktycznym.

Wśród wyszczególnionych celów wychowania przedszkolnego wymienić można: wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień, rozwijanie umiejętności wypowiedzania się poprzez muzykę, kształtowanie u dzieci odporności emocjonalnej koniecznej do racjonalnego radzenia sobie w nowych i trudnych sytuacjach, w tym także do łagodnego znoszenia stresów i porażek. Realizowane są one we wszystkich obszarach działalności edukacyjnej przedszkola, a szczególnie w obszarze ósmym – wychowanie przez sztukę. Wszelkie działania nauczycieli następują podczas zajęć grupowych oraz indywidualnej nauki gry na instrumencie.

Cele edukacyjne indywidualnego kształcenia instrumentalnego w podstawowym szkolnictwie muzycznym skierowane są na rozbudzanie wrażliwości muzycznej, opanowanie podstaw teoretycznych i umiejętności gry, pracę nad repertuarem i przygotowanie do występów publicznych. Kształtują właściwości osobowościowe oraz zachowania prospołeczne dzieci.

Konstruowanie własnej wartości poprzez wypracowanie wytrwałości, cierpliwości i systematyczności w grze – cech kształtowanych przez dyscyplinę ćwiczenia oraz rozwój samodzielności

Dla dzieci w wieku przedszkolnym nauka gry [...] jest często pierwszą konfrontacją z dyscypliną. [...] Chcąc przyzwyczaić dziecko do codziennych ćwiczeń i dyscypliny, powinniśmy dać mu na to około pół roku. Drobne próby nadużywa-

² *Ibidem.*

nia ze strony dziecka naszej cierpliwości, powinniśmy traktować poważnie, lecz ich nie przeceniać³.

Od pierwszych lekcji rozwijana jest samodzielność dzieci. Zachęcane są do rozpakowywania i pakowania nut, podejmowania samodzielnego ćwiczenia, oczekuje się, aby pamiętały o kolejnych zajęciach i w nich uczestniczyły. Rozwijane poczucie samodzielności daje dzieciom poczucie pewności siebie.

Opanowanie drobnego utworu dla najmłodszych kosztuje dziecko wiele trudu i wytrwałości, podobnie jak uczenie się utworu z repertuaru szkolnego przez ucznia szkoły muzycznej. Wytrwałość dziecko będzie doskonalić w ciągu całego kształcenia muzycznego. Dzięki niej będzie realizować przyszłe zamierzenia w innych dziedzinach życia.

Długotrwały okres nauki ustawiania rąk na instrumencie zgodnie z ustalonymi zasadami wymaga od dziecka ogromnej cierpliwości. Będąc w wieku przedszkolnym, nie ma ono jeszcze wykształconej umiejętności skupienia się na zadaniu i potrafi poświęcić temu tylko krótki czas. Uczeń szkoły muzycznej wykazuje o wiele większą cierpliwość w codziennej pracy nad instrumentem niż dziecko przedszkolne.

Osiągnięta cierpliwość pozwala uczniom przetrwać trudne okresy w nauce, pomaga w oczekiwaniu na odległy wynik, wprowadza spokój w czasie dążenia do celu.

Trudno oczekiwać systematyczności od dziecka rozpoczynającego naukę gry. Rozwijać ją będzie w kolejnych latach nauki poprzez regularne ćwiczenia. Umiejętność rozplanowania codziennej pracy doskonali jakości gry, ułatwia pokonywanie trudności technicznych, a tym samym prowadzi ucznia w kierunku uzyskania precyzji wykonawczej.

Codziennie ćwiczenie, dokładna praca nad utworem doskonali także pamięć muzyczną angażującą pamięć słuchową, wzrokową, intelektualną – logiczną i kinestetyczną – ruchową⁴. Poszczególne typy pamięci wzmacniane podczas ćwiczenia w domu wspomagać będą ucznia w nauce innych przedmiotów.

Pozytywne wyniki właściwego ćwiczenia dają uczniowi satysfakcję, budują poczucie własnej wartości niezmiernie ważne w życiu każdego człowieka. Zwiększają jego ambicje i pobudzają do stawiania sobie kolejnych celów⁵.

³ A. Schmidt, *Śpiewać, bawić się, grać. Nauczanie gry na skrzypcach od wieku przedszkolnego – materiały szkoleniowe XVII Ogólnopolskich Warsztatów Skrzypcowych Nauczania Początkowego*, Oleśnica–Wrocław 2012, s. 7.

⁴ Za: A. Kierska, *Nauczanie gry na fortepianie – powołanie, umiejętność, wiedza*, Wrocław 2011.

⁵ Za: W. A. Sacher, *Pedagogika muzyki. Teoretyczne podstawy powszechnego kształcenia muzycznego*, Kraków 2012.

Rozwój indywidualności ucznia poprzez kształtowanie kreatywności

Dzieci uczące się gry na instrumencie *nie posiadają jeszcze wystarczająco dobrego warsztatu artystycznego, aby w ich wytworach pojawiły się cechy zupełnie oryginalne. [...] Proces twórczy jest (powinien być) celem zabiegów dydaktycznych nauczycieli muzyki, którzy podczas zajęć mogą stwarzać sytuacje stymulujące [...] tworzenie nowych rozwiązań. [...]. Zatem tylko bardzo dobrze przygotowany nauczyciel może [...] rozbudzić wyobraźnię muzyczną, jak i podobać współpracy z podejmującymi twórczą aktywność uczniami*⁶. Często kreatywność ucznia rozbudzona jest jego fantazją.

Jedną z zabaw twórczych jest „muzyczne echo”. Uaktywnia wyobraźnię dzieci do tworzenia melodyczno-rytmicznych motywów. Każde dziecko prezentuje własny motyw, który powtórzyć mają pozostałe przedszkolaki biorące udział w zabawie.

Dzieci wymyślają także tytuły granych przez siebie ćwiczeń. Tworzą piosenki poprzez dodanie do ćwiczeń tekstu słownego. Grają rozmaite współbrzmienia, spontanicznie tworzą podkład muzyczny do opowiadanych przez siebie bajek.

W szkołach muzycznych nauczyciele skupiają się bardziej na doskonaleniu warsztatu muzycznego, nie zajmując się szczególnie rozwojem kreatywności, jak czynią to nauczyciele pracujący z dziećmi przedszkolnymi.

Pozytywne oddziaływanie motywacji kształtowanej w nauce gry na instrumencie

W procesie kształcenia muzycznego istotną rolę wychowawczą odgrywa rozwój motywacji ucznia. Dziecko przedszkolne zachęcać można do gry zabawą, animacją i śpiewem. Edukacja szkolna oczekuje od dziecka wewnętrznej motywacji, natomiast duże znaczenie ma także zmotywowany nauczyciel. *Motywacja ucznia może mieć źródło w jego własnych zainteresowaniach lub działaniach osób spoza szkoły, a także wynikać z posiadania wyjątkowych uzdolnień w tym kierunku, które w znacznym stopniu ułatwiają uczenie się muzyki. [...] Motywacja wewnętrzna ma związek z czasem, jaki został poświęcony na naukę*⁷. Niezmiernie ważna jest także motywacja zewnętrzna nauczyciela⁸. *Jeśli nie wykształci się odpowiedniego poziomu tej motywacji, proces nauczania będzie z dużym prawdopodobieństwem skazany na niepowodzenie*⁹. Im większy jest

⁶ W. A. Sacher, *op. cit.*, s. 223–224.

⁷ *Ibidem*, s. 219.

⁸ Za: *ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

autorytet nauczyciela i zaangażowanie, tym bardziej będzie on motywować uczniów do gry. Wykształcona motywacja wpływa na energię działania, zapał do pracy, chęć aktywności – cechy niezbędne w kontekście wymogów współczesnego świata.

Kształtowanie zachowań prospołecznych podczas koncertów i konkursów

Podczas koncertu w sali filharmonicznej *bodźce dźwiękowe, pochodzące z naturalnie brzmiących instrumentów, [...] wrażenie przestrzenności muzyki, [...], towarzyszące tym wrażeniom bodźce wzrokowe*¹⁰ tworzą razem wrażenie obecności w muzyce. Słuchacz obserwuje elegancko ubranego wykonawcę z wdziękiem prezentującego się w przestrzennej sali koncertowej. Wszystkie doznania wzmagają jego przeżycia estetyczne. Odczuwa wyjątkowość miejsca i chwili.

Koncerty uczniowskie powinny odbywać się w podobnym klimacie. W salach koncertowych obowiązują określone zasady. *Przyjmuje się, że artyści prezentują muzykę w ciszy, przestrzega się odpowiedniego stroju (szczególnie ze strony wykonawców), respektuje się także zasadę nagradzania oklaskami w odpowiednich, wynikających z konstrukcji dzieła momentach*¹¹. Na koncertach uczniowskich jest nieco inaczej. Nieobcy koncertowo słuchacze, a wśród nich także niektórzy wykonawcy, rozmawiają podczas czyjegoś występu. Dzieci często zmieniają miejsce, chodząc lub przebiegając po sali, pakują instrumenty do futerałów, głośno je zamykają, bawią się numerkami do szatni, które wypadając z rąk, zakłócają skupienie wykonawcy i przeszkadzają zainteresowanym słuchaczom. Rodzice wcześniej występujących dzieci gromadnie wychodzą po ich występach, powodując zamieszanie, zasłaniając pokaz pozostałym osobom i przeszkadzając im w słuchaniu. Dzieci głośno komentują grę występujących wykonawców, często podśmiewują się z ich potknięć i pomyłek. Wszystkie wymienione zachowania są naganne i wymagają działań wychowawczych.

Nauczyciel przygotowujący ucznia do uczestnictwa w koncercie w formie biernej (słuchacz) lub czynnej (wykonawca) powinien wskazać mu wszelkie niewłaściwe zachowania, przypomnieć mu i pouczyć, jak należy się zachowywać, a po każdym koncercie omówić z nim zaistniałą sytuację – dobrą lub wymagającą korekty.

¹⁰ *Ibidem*, s. 156.

¹¹ *Ibidem*, s. 157.

Wykształcone właściwe zachowania, nabyte przez wielokrotne doświadczanie, doprowadzą ucznia do przestrzegania zasad, uszanowania drugiej osoby i miejsca, w którym się znajduje. Wypracowane nawyki wykorzysta podczas pobytu w filharmonii, operze, a nawet w kinie.

Udział w konkursie wiąże się z rywalizacją, chęcią zaprezentowania się i zdobycia uznania jurorów, a także z oczekiwaniem nagrody lub wyróżnienia. Uczniowie ze sobą nie rozmawiają, zwykle traktują inne dziecko jak wroga – przeciwnika, konkurenta. Na współczesnych konkursach poziom gry jest wyrównany. Bardzo rzadko pojawia się wykonawca prezentujący słabszą grę.

W oczekiwaniu na wyniki konkursu i przedstawienie listy laureatów panuje napięta atmosfera. Ogłoszenie wyników jest dla jednych powodem radości, a dla innych – smutku, gniewu, zawiści i zazdrości. Pojawiają się „zwycięzcy” i „przegran”. Zwycięzca odnosi sukces, jest szczęśliwy i okazuje to. Radośnie odbiera dyplom oraz nagrodę. Inni odczuwają porażkę. Są rozżaleni, rozczarowani i zawiedzeni. Przecież też dobrze zagrali. Porównują się ze zwycięzcą, często głośno wyrażając swoje oburzenie. Powstała sytuacja wymaga reakcji wychowawczej w stosunku do obu stron. Nauczyciel powinien podpowiedzieć nagrodzonemu, aby podszedł do kolegi, który nie uzyskał uznania jurorów, mówiąc: „Ty też dobrze grałeś, słuchałem cię. Dziś jurorzy wybrali mnie, innym razem poszczęści się tobie”.

Przegranej trudniej jest pogratulować zwycięzcy. Przełamanie się, podanie ręki, uśmiech i słowa uznania staną się nabytym zachowaniem prospołecznym. Uczniowie w przyszłości – jako dorośli ludzie – zdobędą się, bez gryzącej ich zawiści, na pogratulowanie koledze awansu zawodowego, będą umieli zachować dystans emocjonalny do zaistniałej sytuacji. Nie stworzą napiętej atmosfery pełnej złych emocji, a ich relacje społeczne przyjmą charakter pokojowy.

Charakterystyka kształtowania właściwości osobowościowych ucznia poprzez muzykowanie zespołowe

Kształcenie i wychowanie muzyką jest [...] procesem, [w którym] musimy założyć, że muzyczne działania pedagogiczne w jakiś sposób dyscyplinują ucznia, ponieważ uczenie się muzyki tego właśnie wymaga, a wyposażając w umiejętność i wiedzę, formują także osobowość¹². Aktywność muzyczna ma wpływ na tworzenie się różnych cech ucznia, które mają pozytywne znaczenie zarówno w toku

¹² *Ibidem*, s. 214.

edukacji muzycznej, jak i w ogólnym funkcjonowaniu w różnych warunkach społecznych¹³.

Muzykowanie zespołowe wymaga [...] *dobrej współpracy i podporządkowania się jednej osobie prowadzącej (nauczycielowi, dyrygentowi)*¹⁴. Wszelkie działania służą osiągnięciu jak najlepszego poziomu wykonawstwa, dążą do wspólnego sukcesu, a przy tym kształtują *wiele cech osobowościowych, takich jak śmiałość, odpowiedzialność, zadowolenie*¹⁵.

Muzyczna współpraca uczniów wymaga od nich wzajemnego szacunku, eliminuje zachowania egoistyczne, tworzy klimat do nawiązywania przyjaźni, rozwija empatię. Uczniowie kontrolują wspólnie spędzany czas, aby nie miały bezproduktywnie.

Aspekty zespołowej gry pianistów i skrzypków

Młody pianista rozpoczynający grę zespołową początkowo gra z nauczycielem na trzy, później na cztery ręce, po czym rozpoczyna naukę gry na dwa fortepiany.

*Gra zespołowa na wstępnym etapie pracy ma sens i warto poświęcić jej nieco czasu. Dziecko uczy się słuchać partii granej przez nauczyciela, pilnować jednoczesnego uderzenia, jednoczesnego zaczynania i kończenia fraz, dopasowywania jakości dźwięku do dźwięku partnera, niekiedy przejęcia od niego melodii. Wspólne granie mobilizuje [także] do rygorystycznego przestrzegania rytmu, [...] do zachowania odpowiedniej siły dźwięku, podobnego realizowania artykulacji. Obaj wykonawcy muszą zgodnie dokonywać zmian agogicznych, jednakowo kształtować frazy, [...] muszą się nawzajem bardzo uważnie słuchać*¹⁶. Gra zespołowa powinna polegać także na wzajemnym zrozumieniu i życzliwości.

Kolejnym etapem muzykowania zespołowego jest akompaniowanie do innego instrumentu oraz kameralistyka.

Funkcję wychowawczą i kształtującą cechy osobowościowe ucznia spełnia również muzykowanie zespołowe dzieci uczących się grać na skrzypcach. Nauka gry zespołowej rozpoczyna się od gry na dwoje skrzypiec, podczas której nauczyciel prowadzi linię melodyczną, a uczeń rytmicznie towarzyszy, grając dźwięki na zmianę z pauzami. Gdy zdobędzie większą umiejętność gry, może wykonywać łatwe duety z innym uczniem.

¹³ *Ibidem*, s. 214–215.

¹⁴ *Ibidem*, s. 215.

¹⁵ *Ibidem*, s. 217.

¹⁶ A. Kierska, *Nauczanie gry na fortepianie – powołanie, umiejętność, wiedza*, Wrocław 2011, s. 309–310.

Granie pierwszego głosu duetu będzie następnym etapem muzykowania zespołowego. Muzykowanie w duecie daje uczniowi możliwość osłuchania się z partią współgrającego, doskonali umiejętność dostosowania się do sposobu gry drugiej osoby, prowadzi do rozwoju swobody wykonawczej i pewności siebie.

Etap trzeci stanowi gra z towarzyszeniem fortepianu. Utwory o łatwiejszej partii fortepianowej może grać starszy uczeń z klasy fortepianu. Gra z akompaniamentem *pozwala uzyskać pełnię brzmienia, wyrabia poczucie rytmu i harmonii, a także umiejętność jednoczesnego słyszenia drugiego współwykonawcy*¹⁷.

Zespołami kształtującymi cechy osobowościowe ucznia są także: unison, kwartet, trio, orkiestra smyczkowa lub odeon.

Muzykowanie zespołowe skrzypków, podobnie jak gra zespołowa innych instrumentalistów, kształtuje stosunek do sztuki muzycznej, wychowuje dyscyplinę wykonawczą, uczy odbierania i podawania dyskretnych komunikatów odnośnie do rozpoczęcia utworu, ujednoczenia tempa i zmian agogicznych. Kształtuje emocjonalność istotną w życiu społecznym, pozwalającą dostrzegać wrażliwość innych osób.

Zmiany w szkolnictwie muzycznym związane z reformą szkolnictwa artystycznego

Obowiązująca od roku szkolnego 2014/2015 reforma szkolnictwa muzycznego kładzie nacisk na muzykowanie zespołowe. Do programów szkolnych wprowadzony został nowy przedmiot – zespół. Jego realizacja dokonywać się ma przez wszystkie lata nauki. Uczniowie mają do wyboru kilka istniejących w szkole zespołów – rytmiczny, taneczny, ludowy, wokalny lub instrumentalny.

*Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2014 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych*¹⁸ podkreśla znaczenie muzykowania zespołowego jako *formę doskonalenia współpracy i rozwijania kompetencji społecznych – budowania motywacji i podejmowania współdziałania, poczucia odpowiedzialności za zadanie oraz tworzenia relacji w grupie opartych na zaufaniu i dzieleniu się wiedzą.*

¹⁷ Z. Ostalczyk, *Przewodnik metodyczny nauczania gry na skrzypcach na stopniu elementarnym*, Kraków 1992, s. 57.

¹⁸ *Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 lipca 2014 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych*, załącznik nr 6, *Podstawa programowa kształcenia w zawodzie muzyk*, DzU 2014, poz. 1039.

Wychowawcza rola zajęć muzycznych prowadzonych w formie gier zespołowych z wykorzystaniem piłek, kształtująca cechy osobowościowe ucznia

Gry i zabawy z wykorzystaniem piłek zwiększają aktywność ruchową dzieci, korzystnie oddziałując na rozluźnienie ciała, krążenie krwi i samopoczucie. Kształtują także cechy osobowościowe. Pozwalają *uczestnikom wyzwalać pomyślność, samodzielność oraz wytrwałość w dążeniu do samodoskonalenia*¹⁹. Rozluźnione i elastyczne ciało ułatwia grę na instrumentach muzycznych, natomiast nabyta zdolność wynajdowania różnych rozwiązań na drodze do realizacji założonego celu pomaga dzieciom w rozwijaniu instrumentalnej techniki gry różnymi sposobami, dodatkowo wpływając na osiągnięcie lepszej jakości wykonywania repertuaru.

Różnorodne działania z piłką doskonałą współpracę, umożliwiają uczestnikom rozgrywek wyrównaną rywalizację, jednocześnie rozwijając ich umiejętności decyzyjne i asertywność. Prowadzone zabawy i gry wymagają od dzieci wielokrotnego podejmowania decyzji (do kogo podać piłkę), aby wybór był dla drużyny korzystny. Zobowiązują przy tym do wykazania się samodzielnością i nieulegania sugestiom innych uczestników zajęć. Zmieniający się skład osobowy drużyn uczy dzieci współdziałania i słuchania poleceń kapitana.

Zdobyte umiejętności poprawiają atmosferę gry w zespole muzycznym. Kierujący zespołem zdecydowanie nadaje interpretację utworu, a grające dzieci przejmują realizację tempa, kierunku smyczka, artykulację i dynamikę.

Wypracowane podczas zajęć ruchowych cechy osobowościowe sprzyjają porozumieniu podczas gry w różnych zespołach, zapobiegają rutynie, dodatkowo budując dobry klimat współpracy przy zmieniających się dyrygentach.

Zajęcia z piłkami są również polem kształtowania empatii. Dzieci utożsamiają się z współuczestnikiem zajęć cieszącym się ze zwycięstwa i radują się z nim. Potrafią zauważyć kolegę w sytuacji niepowodzenia i pomóc mu lub go pocieszyć. *Dziecko doznaje osobistej satysfakcji z przekazania emocji i pomocy koledze*²⁰. Uczeń empatyczny grający w zespole muzycznym dostrzeże niepo-

¹⁹ Z. Naglak, *Ćwiczenia, zabawy i gry z piłką jako środek realizacji funkcji szkolnej kultury fizycznej*, [w:] *Aktywność ruchowa z piłką w doskonaleniu wybranych właściwości osobowych ucznia. Metodyka ćwiczeń, zabaw i gier z piłką*, red. T. Rzepa, Wrocław 1999.

²⁰ A. Kuczyńska, *Wykorzystanie ćwiczeń, zabaw i gier z piłką do rozwijania empatii u ucznia*, [w:] *Aktywność ruchowa...*, *op. cit.*, s. 95.

radność innego dziecka. Przecwicz z nim program, wytłumaczy i pokaże jak grać, aby było poprawnie i jednolicie.

Obszar zabaw i gier z piłką pełni też znaczącą rolę w pokonywaniu stresu. Dzieci wykonujące podobne oraz możliwe do przewidzenia zadania osiągają większą odporność psychiczną i łatwiej im kontrolować napięcia oraz niepokoje. Zadania z poleceniami dostosowanymi do predyspozycji i umiejętności uczniów hartują odporność psychiczną dzieci, dzięki czemu zyskują one większy dystans do wykonywanych zadań.

Zakończenie

Kształcenie muzyczne, na które składają się m.in. indywidualna nauka gry na instrumencie, lekcje muzykowania zespołowego oraz zajęcia z wykorzystaniem piłek, oddziałuje stymulująco na doskonalenie właściwości osobowościowych i zachowań prospołecznych ucznia. Umożliwia ono nabywanie umiejętności logicznego rozumowania, kształtuje zdolności werbalne, koordynację ruchową i sprawności manualne. Podczas edukacji muzycznej wzmacniane są również cechy osobowościowe: systematyczność, cierpliwość, zdyscyplinowanie, kreatywność, a także poczucie własnej wartości, ambicja – dające energię do działania, stawiania sobie celów i dążenia do ich realizacji.

Kształcenie muzyczne uczy przestrzegania zasad – właściwych zachowań z poszanowaniem innych osób i miejsca oraz wpływa na rozwój umiejętności decyzyjnych, asertywności i empatii. Pełni ważną rolę w kontrolowaniu stresu, umożliwia wypracowanie zdolności zachowania dystansu emocjonalnego w zróżnicowanych sytuacjach zadaniowych, przyczyniając się zarówno do zrozumienia drugiej osoby, do wzajemnej życzliwości, jak też zgodnej rywalizacji – cech pomocnych w relacjach społecznych i powstawaniu przyjaźni.

Bibliografia

- Kierska A., *Nauczanie gry na fortepianie – powołanie, umiejętność, wiedza*, Wrocław 2011.
- Kuczyńska A., *Wykorzystanie ćwiczeń, zabaw i gier z piłką do rozwijania empatii u ucznia*, [w:] *Aktywność ruchowa z piłką w doskonaleniu wybranych właściwości osobowych ucznia. Metodyka ćwiczeń, zabaw i gier z piłką*, red. T. Rzepa, Wrocław 1999.
- Naglak Z., *Ćwiczenia, zabawy i gry z piłką jako środek realizacji funkcji szkolnej kultury fizycznej*, [w:] *Aktywność ruchowa z piłką w doskonaleniu wybranych właściwości*

osobowych ucznia. Metodyka ćwiczeń, zabaw i gier z piłką, red. T. Rzepa, Wrocław 1999.

Ostalczyk Z., *Przewodnik metodyczny nauczania gry na skrzypcach na stopniu elementarnym*, Kraków 1992.

Sacher W. A., *Pedagogika muzyki. Teoretyczne podstawy powszechnego kształcenia muzycznego*, Kraków 2012.

Schmidt A., *Śpiewać, bawić się, grać. Nauczanie gry na skrzypcach od wieku przedszkolnego – materiały szkoleniowe XVII Ogólnopolskich Warsztatów Skrzypcowych Nauczania Początkowego*, Oleśnica–Wrocław 2012.

Zwiercan H., *Zabawy muzyczne z piłką Edubal w doskonaleniu wybranych właściwości osobowościowych ucznia*, [w:] *Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa Oblicza Twórczości Muzycznej*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2014.

Summary

The effect of music education on the development of student's personality traits and prosocial behavior

The subject matter is characterized by showing how learning to play an instrument builds the self-esteem of students. The development of appropriate prosocial behavior, associated with performances at concerts and competitions, is also presented. Then the author describes the impact of playing in a band to feel empathy and development of interaction skills. At the end there is an analysis of the educational role of music classes, conducted in the form of team games using balls.

keywords: education through music, developing the student's personality traits

słowa kluczowe: wychowanie poprzez muzykę, kształtowanie cech osobowościowych ucznia

